

הדרת נשים במרחב הציבורי

הבעיה:

בסוף שנות התשעים, החלו חוגים קיצוניים במגזר החרדי להעלות דרישות להפרדה בין נשים וגברים בשרותי תחבורה ציבורית. משדרישות אלו נענו על ידי המדינה, הועלו דרישות להפרדה בתחומים נוספים כגון מרפאות, בתי עלמין (כולל איסור הספד על ידי אשה), ארועים עירוניים, עסקים פרטיים ואף הפרדה פיזית ברחובות עיר. בשנתיים האחרונות החלו להתקיים אירועים תוך הדרה מוחלטת של נשים - אירועים לגברים בלבד כגון כנסים, תחנת רדיו שאינה משמיעה כלל נשים (קול ברמה), איסור על מודעות פרסומת בהן דמויות נשים, הטלת מגבלות על שירות נשים בצבא בשל דרישות של חיילים דתיים להימנע משהיה במחיצת חיילות, איסור על שירת נשים בטקסים רשמיים או בצבא, ועוד.

הדרישה להפרדה אינה מייצגת את רוב המגזר

החרדי אלא רק קבוצה קיצונית, המתיימרת לייצג

את כל המגזר. גברים ונשים רבים מן המגזר החרדי

מתנגדים להקצנה המגדרית אך חוששים לצאת בפומבי כנגד העניין. נשים וגברים אלה נאלצים ליישר קו עם קיצונים מתוך המגזר החרדי, שמנסים להשליט נורמות צניעות מחמירות, לעתים תוך איומים באלמות.

כיום ממשיכים להתקיים הסדרי הפרדה והדרת נשים בשל שתיקת הרשויות ושתוף הפעולה שלהן, לעיתים במחדל, עם דרישות להפרדה מגדרית. בחלק גדול מהמקרים נקבע הסדר שבו הפרדה בין נשים וגברים או הדרת נשים בלא לשמוע את האוכלוסיה כלל, מתוך ההנחה של מקבלי ההחלטות שכל שירות למגזר החרדי צריך להינתן בהפרדה.

המצב החוקי:

על פי חוק איסור הפליה במוצרים, בשרותים ובכניסה למקומות בידור ומקומות ציבוריים, תשס"א - 2000 חל איסור על הפרדה מגדרית, אלא במקרים מאד חריגים (כגון בריכות שחייה, חופי ים, חדרי כושר, ארועים באולמות שמחה). הפרדה מגדרית בשרותים חיוניים אינה חוקית, גם כאשר מדובר בשירות המיועד לאוכלוסיה החרדית בלבד. הפרדה היא חוקית באירועים דתיים מובהקים, או בשירותים שניתנים בפרטיות, למשל כאשר הם כרוכים בחשיפה גופנית, כגון מלתחות, שירותים, רחצה בים או בבריכה, או מכוון כושר/התעמלות. בראשית 2011 קיבל בג"ץ את עתירת המרכז הרפורמי לדת ומדינה וקבע שהפרדה מגדרית כפויה בתחבורה הציבורית היא בלתי חוקית (בג"ץ 746/07). בית המשפט העליון גם קבע שחל איסור על הפרדה פיזית ברחובותיה של עיר (בג"ץ 6986/10). במסגרת הליך משפטי תלוי ועומד, הודיעה המדינה שהיא מתנגדת להדרת נשים משלטי פרסום על אוטובוסים.

בחודש מרץ 2011 הוגשו מסקנות הצוות הבינמשרדי שהקימה הממשלה בנושא הדרת נשים בראשות השרה לימור לבנת, אשר המליצו להגביר את האכיפה הממשלתית בנושא הדרת נשים וכן הורו למשרד לשרותי דת לפרסם חוזר מנכ"ל אשר אוסר על הדרת נשים בבתי עלמין. צוות של משרד המשפטים שעוסק בנושא היה אמור למסור את מסקנותיו (בין היתר בנושא תחנת הרדיו קול ברמה והדרה ברשויות מקומיות) אולם טרם עשה כן.

לסיכום, מצב המשפטי כיום ברור למדי ואוסר על הפרדה כפויה בין נשים וגברים ועל פגיעה בשוויון נשים בשל דרישות להדירן מהמרחב הציבורי. הבעיה המרכזית הינה העדר אכיפה ופיקוח של המדינה והעדר כללים ברורים וישימים לפיהם תיבחן יוזמה להנהגת הפרדה.

הפתרון:

יש לפעול להגדרת מנגנונים ברורים של הכרעה כאשר עולה דרישה להפרדה בין נשים וגברים או להדרה, מנגנונים שיבחנו את הבקשה קודם כל מהבחינה המשפטית. על המדינה ליצור גוף ממשלתי אשר יפקח על אכיפת איסור הדרת הנשים, יפעל להעלאת מודעות בקרב גורמי ממשל, לרבות רשויות מקומיות, וימליץ על נקיטת פעולות כאשר יש הפרה של הדין. לגוף זה, אשר יכול להיות במשרד המשפטים, או ברשות לקידום מעמד האשה, או גוף אחר בעל סמכות, צריכים להינתן תקציבים מתאימים וסמכויות שיאפשרו לו להתוות את המדיניות ולפקח בפועל על יישום האיסור על הדרת נשים.

בנוסף יש לפעול בכל התחומים הבאים:

1 להורות על הסרת שלטים, המורים על הפרדה בין נשים וגברים או הדורשים לבוש צנוע במקומות ציבוריים, כגון בתי עלמין, קופות חולים וברחובות ערים.

2 למנוע את המשך פעילותה של תחנת הרדיו קול ברמה במתכונת המדירה נשים.

3 לאסור בחוק מימון ציבורי של גופים המדירים נשים או של פעילויות המדירות נשים.

4 לפעול למניעת הפרדה מגדרית והדרת נשים על ידי רשויות מקומיות.

5 לפעול להגברת האכיפה המשטרתית כנגד גורמים מדירים (למשל, בהקשר של הצבת שלטי צניעות פיראטיים, השחתת פרסומות בהן מופיעות דמויות נשים)

